

5.7 Perfekt och dess infinitiv och particip i aktivum och medium-passivum

Du har nu kommit till slutet av ω -konjugationen, nämligen till verbets perfektstam. Det är tre saker som du bör ha i minnet när det gäller bildning av perfektstam i grekiskan:

1 **tempuskaraktären -κ**. Den läggs i flertalet fall till stammen. Verbstam på vokal får därvid kort stamvokal förlängd på samma sätt som vid bildningen av futurum och sigmatisk aorist.

2 **reduplikation**. Ordet 'reduplikation' betyder 'fördubbling' (av en stavelse). Om verbstammen börjar med *en* konsonant, upprepas i regel denna konsonant följd av vokalen ϵ : alltså stam **τιμα-** 'hedra' blir i perfekt **τε-τιμη-κ-**. Stammar som **λειπ-** 'lämna' saknar i perfekt **κ** men får i stället avljud **λε-λοιπ-**. (även annan perfektstam utan **κ** finns men då med aspirerad eller oförändrad slutkonsonant: **πεφύλαχ-**, **γέγραφ-**).

Om stammen börjar med två konsonanter blir reduplikationen i regel enbart ϵ : **ἔστρατευκ-** av **στρατεύω** 'dra i fält'. Om stammen börjar med vokal, förlängs denna (såsom augmentum temporale vid historiskt tempus).

3 **ändelser**. Perfekt indikativ har samma personändelser som den sigmatiska aoristen (**-α**, **-ας**, **-ε(ν)**, **-αμεν**, **-ατε**) bortsett från 3:e person pluralis där ändelsen är **-ασι**.

I tablån nedan redovisas perfekt *indikativ aktivum* med dels tempuskaraktären **-κ**, dels avljud av stammen utan **-κ**:

stam τε-τιμη-κ-	stam λε-λοιπ-
τε-τίμη-κ-α 'jag har hedrat'	λέ-λοιπ-α 'jag har lämnat'
τε-τίμη-κ-ας	λέ-λοιπ-ας
τε-τίμη-κ-ε(ν)	λέ-λοιπ-ε(ν)
τε-τιμή-κ-αμεν	λε-λοίπ-αμεν
τε-τιμή-κ-ατε	λε-λοίπ-ατε
τε-τιμή-κ-ασι(ν)	λε-λοίπ-ασι(ν)

Perfekt *infinitiv aktivum* heter **τετιμηκ-έναι** 'att ha hedrat' och **λελοιπ-έναι** 'att ha lämnat'.

Perfekt *particip aktivum* heter i nominativ **τετιμηκώς, τετιμηκυία, τετιμηκός**, i genitiv **τετιμηκότος, τετιμηκυίας, τετιμηκότος** 'en som har hedrat', resp. **λελοιπώς, λελοιπυία, λελοιπός**, genitiv **λελοιπότος, λελοιπυίας, λελοιπότος** 'en som har lämnat' etc. Beträffande böjningen i övrigt av perfekt particip se S 30 eller BJ 103.

För perfekt *indikativ medium-passivum* gäller tidigare nämnda reduplikationsregler. Till vokalstammarnas perfektstam fogas, dock utan tempuskaraktern **κ**, personändelser för medium-passivum: **-μαι, -σαι, -ται, -μεθα, -σθε, -νται**. Alltså: **τε-τίμη-μαι, τε-τίμη-σαι, τε-τίμη-ται, τε-τιμή-μεθα, τε-τίμη-σθε, τε-τίμη-νται** 'jag har hedrat(s) etc.

Perfekt *infinitiv medium-passivum* heter **τετιμῆ-σθαι** 'att ha hedrat(s)'.
 Perfekt *particip medium-passivum* heter följdriktigt i nominativ **τετιμη-μένος, τετιμη-μένα, τετιμη-μένον** etc. 'en som har hedrat(s)'. Beträffande medium-passivum för konsonantstammar, se S 86 eller BJ 209.

5.8 Pluskvamperfekt

Pluskvamperfekt utgör ett augmenttempus till perfekt. Sätt alltså augment framför perfektstammen, som sedan ska följas av personändelserna för pluskvamperfekt *aktivum*: **-ειν, -εις, -ει, -εμεν, -ετε, -εσαν**. Beträffande medium-passivum se S 86 eller BJ 209.

stam ἐ-τε-τιμη-κ-
ἐ-τε-τιμή-κ-ειν 'jag hade hedrat'
ἐ-τε-τιμή-κ-εις
ἐ-τε-τιμή-κ-ει(ν)
ἐ-τε-τιμή-κ-εμεν
ἐ-τε-τιμή-κ-ετε
ἐ-τε-τιμή-κ-εσαν

Uppgift 5

1 Vad heter perfekt 'du har löst' (λύω)?

2 Vad heter pluskvamperfekt 'de hade jagat' (θηρεύω)?

5.9 Temaformer för ett grekiskt verb

När du lärt dig perfekt har du fått förutsättningarna för att ta tema* på ett grekiskt verb. Följande former utgör ett fullständigt tema: *presens, futurum, aorist aktivum, perfekt aktivum, perfekt medium-passivum* och *aorist passivum*. De två senare temaformerna tas dock vanligen inte med.

* 'det uppställda' = uppställning av ett verbs huvudformer, uppräknade i viss ordning

1 παιδεύω, παιδεύσω, ἐπαίδευσα, πεπαίδευκα, [πεπαίδευμαι, ἐπαιδεύθην] 'jag uppfostrar' eller - kortare - 'uppfostra'

2 ἄγω, ἄξω, ἤγαγον, ἤχα, [ἤγμαι, ἤχθην] 'föra'

3 φυλάττω, φυλάξω, ἐφύλαξα, πεφύλαχα, [πεφύλαγμαι, ἐφυλάχθην] 'bevaka' (stam φυλακ-)

4 γράφω, γράψω, ἔγραψα, γέγραφα, [γέγραμμαι, ἐγράφηθην] 'skriva' (stam γραφ-)

5 λαμβάνω, λήψομαι, ἔλαβον, εἴληφα, [εἴλημμαι, ἐλήφθην] 'taga'

Verb med stam på nasal (**v**) och likvida (**λ, ρ**) har som regel en *särskild futurform*, där stammen utvidgats med **ε**, mellanvokaliskt **σ** för futurum tillkommit men senare bortfallit varvid nämnda **ε** och personändelsen kontraherats: en futurform som **μενῶ** böjs som **κοσμῶ** (=kontraherad presensform av **κοσμέω**). Dessa verb har också en *särskild aoristform* (ljudkombinationen **νσ, λσ** och **ρσ** har förlorat sitt **σ**, vilket givit ersättningsförlängning av verbets vokal): **μένω, μενῶ, ἔμεινα** (<*εμενσα) 'stanna' , **στέλλω, στελῶ, ἔστειλα** (<*εστελσα) 'skicka' **δέρω, δερῶ, ἔδειρα** (<*εδερσα) 'flå'

Uppgift 6

Ta tema på följande verb (de fyra första formerna)!

1 λείπω

2 λύω 'lösa'

3 χρίω 'smörja'

4 ἀγγέλλω (stam ἀγγελ) 'meddela'

5 τάττω (stam ταγ) 'ställa upp'

Uppgift 7

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 Εὕρηκα, ἀνεβόησεν Ἴ Αρχιμήδης.
 - 2 Δεδηλώκασιν ἡμῖν πάντα.
 - 3 Ἴ Επεφιλήκει τοὺς ἵππους.
 - 4 Ὁ γέγραφα, γέγραφα. (*Pontius Pilatus*)
 - 5 Πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐπεφεύγεσαν εἰς Πελοπόννησον.
 - 6 Κατήγα τοὺς φυγάδας εἰς τὴν πατρίδα.
 - 7 Οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ναῦς εἰς Δῆλον ἐπεπόμφεσαν.
 - 8 Ὁ κύων πιστῶς ἐπεφυλάχει τὴν οἰκίαν.
 - 9 Ἴ Ἀπέκτονας τὸν προδότην.
 - 10 Πάντα δεδήλωται.
 - 11 Κῦρος λέγεται ὑπὸ πολλῶν πεφιλήσθαι.
 - 12 Τῆς παιδείας ἔφη τὰς ρίζας εἶναι πικράς, τὸν δὲ καρπὸν γλυκύν. (*anses ha yttrats av Aristoteles*)
-

- 1 εὕρισκω jag finner, εὕρήσω, εὔρον, εὔρηκα
ἀνα-βοάω utropa
- 2 δηλώω jag gör tydligt, visar, meddelar
- 3 φιλέω jag älskar, tycker om
- 4 γράφω jag skriver, γράψω, ἔγραψα, γέγραφα
- 6 κατ-άγω jag för ned, för tillbaka, κατ-άξω, κατ-
ήγαγον, κατ-ήγα
- 7 πέμπω jag skickar, πέμψω, ἔπεμψα, πέπομφο
Δῆλος, ου, ἡ ö bland Cykladerna i Egeiska havet
- 8 κύων, κυνός, ὀ, ἡ hund - πιστός, ἡ, ὄν trogen
φυλάττω jag vaktar (stam φυλακ-): φυλάξω, ἐφύλαξα,
πεφυλάχα
- 9 ἀποκτείνω jag dödar, ἀποκτενῶ, ἀπέκτεινα, ἀπέκτονα
- 12 παιδεία, ας, ἡ undervisning, kunskap ρίζα, ης, ἡ rot
πικρός, ἄ, ὄν besk – γλυκύς, εἶα, ὕ söt, se avsnitt 4.6

5.10 Konjunktiv i presens och aorist

I svenskan förekommer modus konjunktiv inte så ofta, mest i stående fraser, t.ex. 'Leve jubilaren', 'Det *vore* bra, om du kunde hjälpa mig'.

Konjunktiven har i grekiskan två användningsområden:

1 i huvudsatser kan konjunktiven uttrycka exempelvis en uppmaning (Må vi sjunga! /Låt oss sjunga!/Sjung!)

2 i bisatser kan konjunktiven uttrycka bl.a. avsikt (bisatsen inleds med t.ex. den finala konjunktionen ἵνα, ὅπως 'för att').

Den grekiska konjunktiven utmärks av lång temavokal (η och ω i stället för ε och ο). Dessa långa vokaler är konjunktivens 'modusvokal'. Personändelserna i presens konjunktiv och aorist konjunktiv är desamma som i motsvarande indikativformer. Om det efter den långa temavokalen följer ett ι i ändelsen för 2:a och 3:e person sing. blir detta ι ett iota subscriptum (-εις>ης, -ει>η). Observera att augment inte behövs i aorist konjunktiv!

Jfr ind.:	pres.	Presenskonjunktiv (presensstam λυ-)	Aorist konjunktiv (aoriststam λυσ-)
λυ-ω	λυ-ω	λυ-ω	λυσ-ω
λυ-εις	λυ-ης	λυ-ης	λυσ-ης
λυ-ει	λυ-η	λυ-η	λυσ-η
λυ-ομεν	λυ-ωμεν	λυ-ωμεν	λυσ-ωμεν
λυ-ετε	λυ-ητε	λυ-ητε	λυσ-ητε
λυ-ουσι	λυ-ωσι	λυ-ωσι	λυσ-ωσι

Böjningen av *presens konjunktiv medium-passivum* exemplifierar vi med personformerna: λυ-ω-μαι, λυ-η (<ησαι), λυ-η-ται, λυ-ώ-μεθα, λυ-ησθε, λυ-ω-νται.

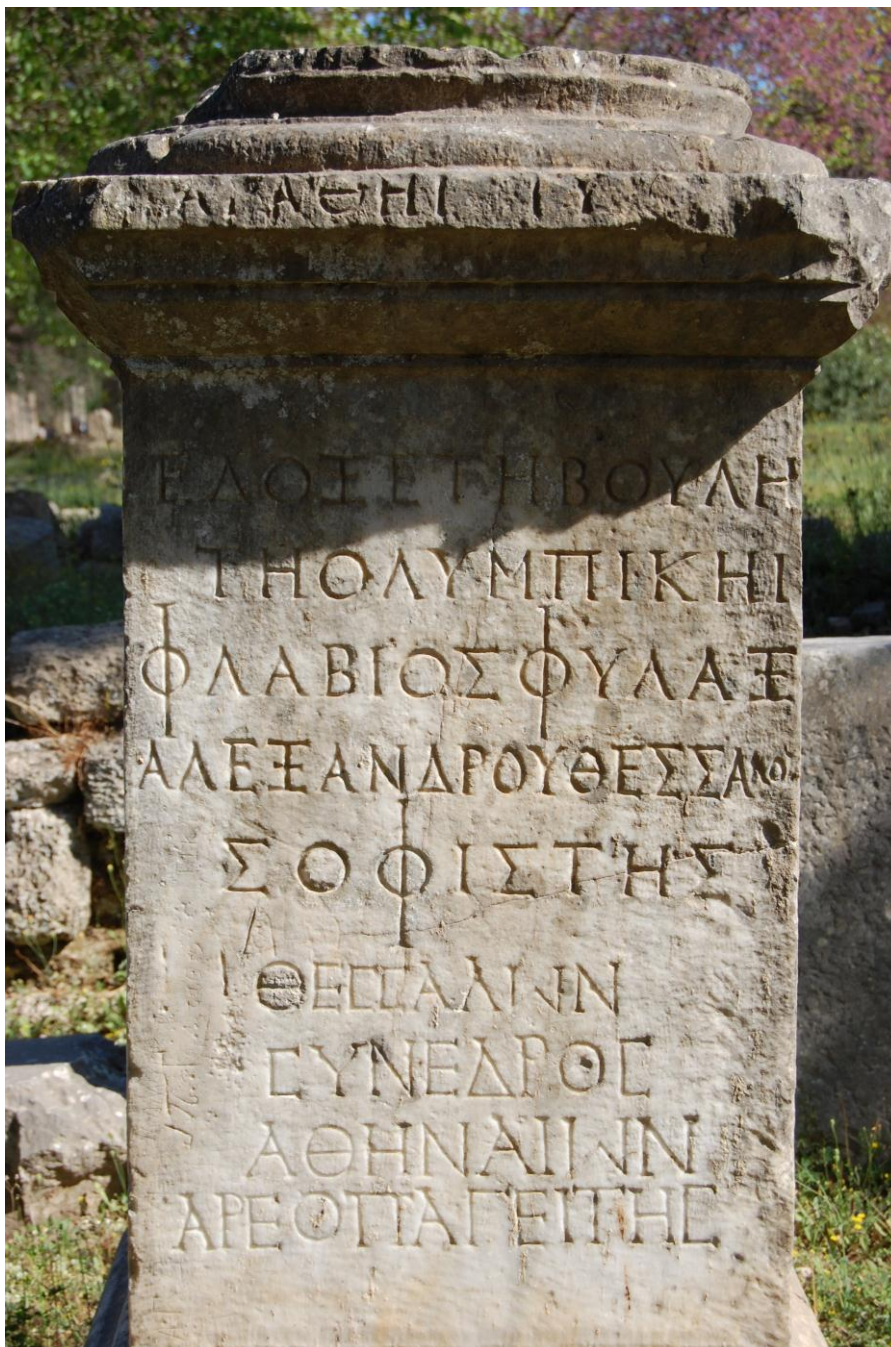
Aorist konjunktiv medium belyser vi med motsvarande personformer: λυσ-ω-μαι, λυσ-η (<ησαι), λυσ-η-ται, λυσ-ώ-μεθα, λυσ-ησθε, λυσ-ω-νται.

Häststatyett i glasmonter. Museet i Olympia.

Terrakottabuvud av Atena, 490 f.Kr. Hon bär en attisk hjälm och ett diadem dekorerat med lotusblommor. Museet i Olympia.

Inskrift i Olympia (varför Flabios nämns är oklart)

ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ
ΕΔΟΞΕ ΤΗ ΒΟΥΛΗ
ΤΗ ΟΛΥΜΠΙΚΗ
ΦΛΑΒΙΟΣ ΦΥΛΑΞ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΥ
ΣΟΦΙΣΤΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΩΝ
ΣΥΝΕΔΡΟΣ
ΑΘΗΝΑΙΩΝ
ΑΡΕΟΠΑΓΕΙΤΗΣ

TILL LYCKA
 RÅDET FATTADE BESLUT [om stenen]
 DET OLYMPISKA
 FLABIOS VÅKTARE
 SON TILL ALEXANDER FRÅN THESSALIEN
 SOFIST
 MEDLEM AV THESSALERNAS
 RÅDGIVANDE FÖRSAMLING
 DOMARE I ATHENARNAS
 AREOPAGISKA RÅD

5.11 Optativ i presens och aorist

Optativen har i grekiskan tre användningsområden:

1 i huvudsatser kan optativen uttrycka en önskan (namnet optativ av lat. *opto* = 'jag önskar')

2 i bisatser som är styrda av ett verb i historiskt tempus kan optativen ersätta en indikativ- eller konjunktivform, dvs. vara oblik (styrd), jfr S 120, 2 eller BJ 264, 3d

3 i förening med partikeln ἄν kan optativen uttrycka en möjlighet (modus potentialis), jfr S 115,2 eller BJ 264, 2b.

Optativens morfem **ι** är i presens föregånget av **ο** och i aorist av **α**, dvs. **οι** resp. **αι**. Notera vidare att ändelsen för optativ 1:a person sing. slutar på **-μι** (jfr **εἰμί**).

Böjningen av *presens optativ aktivum* blir: **λύ-οι-μι**, **λύ-οι-ς**, **λύ-οι**, **λύ-οι-μεν**, **λύ-οιτε**, **λύ-οι-εν** och av *aorist optativ aktivum* **λύσ-αι-μι**, **λύσ-αι-ς**, **λύσ-αι**, **λύσ-αι-μεν**, **λύσ-αιτε**, **λύσ-αι-εν**. Notera att augment inte behövs i aorist optativ. I övrigt hänvisas till grammatikens böjningsmönster för optativ, S 63 och 75.1, BJ 144 och 179.

Observera att i *presens och aorist optativ medium* används *sekundära personändelser* **λυ-οίμην**, **-οιο(<σο)**, **-οιτο**, **-οίμεθα**, **-οισθε**, **-οιντο** och **λυσ-αίμην**, **-αιο(<σο)**, **-αιτο**, **-αίμεθα**, **αισθε**, **-αιντο**, se f. ö. S 58 och BJ 137.

5.12 Översättning av aorist

I huvudsatser motsvarar aorist *indikativ* svenskt imperfekt. I bisatser översätts aorist indikativ ofta med svenskt pluskvamperfekt.

I *konjunktiv*, *optativ*, *infinitiv* och *particip* kan aorist praktiskt taget syfta på vilken tid som helst: närvarande, förfluten eller tillkommande. Valet av svenskt tempus beror på sammanhanget. Skälet till det är att aorist egentligen betecknar en *handlingsart* och att den till tiden är 'obegränsad' (a-orist kommer av **α** privativum och **ὀρίζω** 'jag begränsar', alltså = obegränsad tid), jfr S 108 och BJ 254. Aorist particip utmärker dock vanligen *föregående* handling.

Uppgift 8

Läs den grekiska texten högt och översätt sedan!

- 1 Σχολὴν ἄγωμεν.
 - 2 Μωρίας φεύγητε.
 - 3 Εἴθε τὴν ἀλήθειαν στέργοις.
 - 4 Ἡ ἐλαία ἡμῖν σκιὰν ἂν παρέχοι.
 - 5 Ὁ στρατηγὸς μετέπεμψε τοὺς Ἑλληνας,
ἵνα συμβουλευσάιτο.
 - 6 Ξενίας ἔλεξέ μοι, τίνας ἄνδρας ὁ στρατηγὸς
εἰς δεῖπνον δέξαιτο.
 - 7 Διώκωμεν τοὺς πολεμίους.
 - 8 Πάντα ποιήσομεν, ὅπως σε σῶζωμεν.
 - 9 Ἐλεγεν ὁ ἀγροΐκος, τίνι οἱ ἵπποι τρέφονται.
 - 10 Εἴθε βουλευόιντο ἀκριβῶς.
-

- 1 σχολή, σχολῆς, ἡ ledighet, fritid, jfr *skola* (=tid för intellektuell sysselsättning) - ἄγω jag utför, här 'har (ledighet)'
- 2 μωρία, μωρίας, ἡ dårskap, dumhet - φεύγω jag undflyr
- 3 εἴθε partikel vid önskan: 'o att' eller lämnas ordet oöversatt ἀλήθεια, ας, ἡ sanning - στέργω jag älskar
- 4 ἐλαία, ας, ἡ olivträd - σκιά, ἄς, ἡ skugga - ἂν partikel, här med *optativ* för att beteckna en möjlighet - παρέχω jag överräcker, ger
- 5 μεταπέμπω jag skickar efter Ἑλληνας, Ἑλληνας ὁ grek ἵνα för att - συμβουλεύω jag ger råd, *medium* jag överlägger
- 6 Ξενίας egennamn - λέγω jag säger - δεῖπνον, ου, τό måltid - δέχομαι jag mottar - τίς, τί, se avsnitt 3.11
- 7 διώκω jag förföljer - πολέμιος ου, ὁ fiende
- 8 ὅπως avsiktskonjunktion 'för att' - σῶζω jag räddar
- 9 ἀγροΐκος, ου, ὁ bonde - τρέφω jag föder upp
- 10 ἀκριβῶς (adverb) noga - βουλεύω jag uttänker, *medium* jag överlägger

forts. STEG 5 c